

Katong batja 10a

Fridus Steijlen in boekenrubriek Katong Batja Nieuwsbrief Moluks Historisch Museum november 2016

In katong batja/wij lezen zetten wij voor u nieuwe publicaties, die relevant zijn voor het Molukse verhaal, op een rij. Met enige regelmaat geven we een korte beschrijving van recente artikelen, boeken of films, video's of multimediale publicaties. Het zijn publicaties die gaan over Molukkers in Nederland, over de Molukken of over zaken die belangrijk zijn voor Molukkers. Het gaat zowel om fictie als non-fictie, populair en wetenschappelijk, verschenen bij uitgeverijen of in eigen beheer, zowel in het Nederlands als in het Maleis, Indonesisch of Engels.

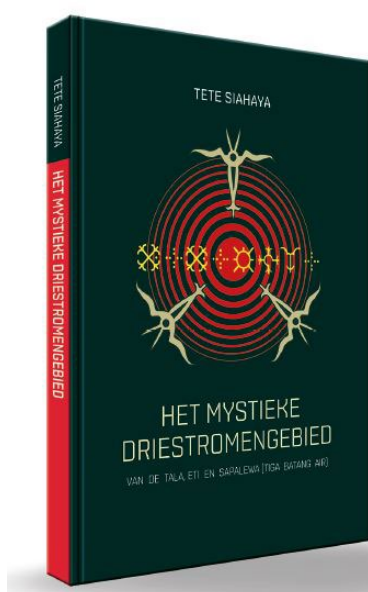

Rechts: Laatste Avondmaal van Soumokil (MHM/coll. Pasanea-Platenkamp)

In augustus alweer verscheen ***Njonja***, geschreven door Dinah Marijanan. *Njonja* is het verhaal van Njonja Soumokil, meisjesnaam Josina Taniwel, de weduwe van de tweede RMS-president mr.dr. Chris Soumokil. Het boek begint op 16 maart 1951 op Seram als Njonja voor haar zeventiende verjaardag van haar vader een schriftje krijgt. Drie weken later zal Soumokil haar dorp voor de eerste keer bezoeken en zal haar leven spoedig dat van zijn echtgenote zijn. Het verhaal eindigt op 24 juli 1966 vlak voordat Njonja met haar zoon Thommy Indonesië verlaat richting Nederland. Soumokil is dan een kleine drie-en-een-halve maand eerder door een Indonesisch vuurpeloton doodgeschoten. Vanaf het begin van haar huwelijk met Soumokil moeten ze zich verbergen voor de Indonesische vijand en leven ze onder moeilijke omstandigheden. *Njonja* is aan de ene kant een 'petit histoire' van een

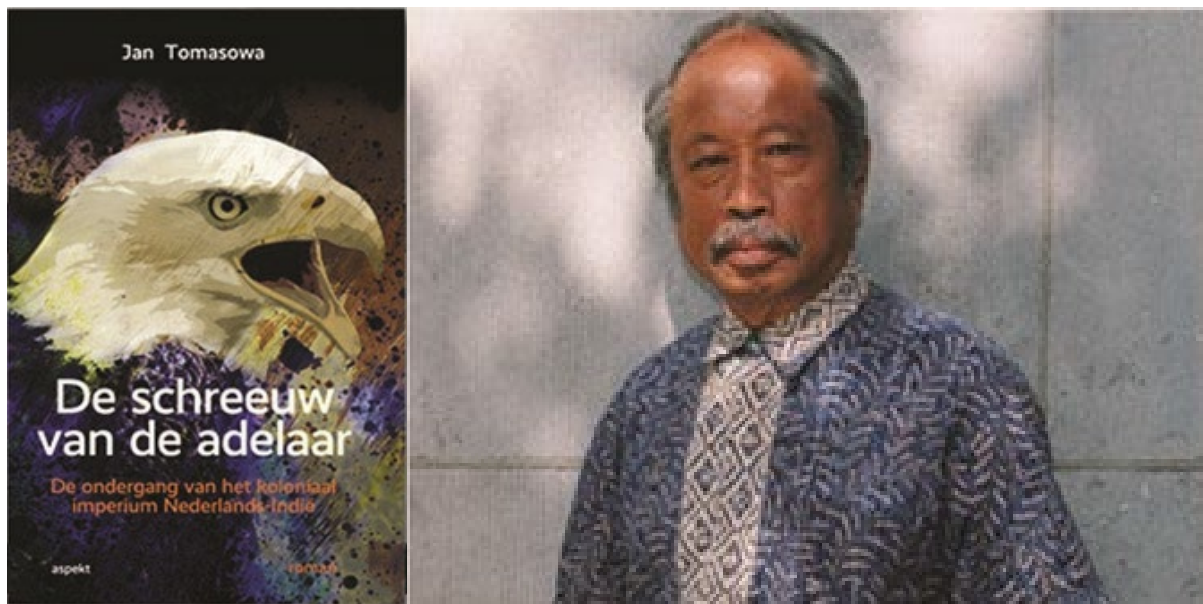
familie op de vlucht, waarbij dierbaren omkomen omdat ze niet op tijd weg kunnen. Aan de andere kant is het een grote geschiedenis want het verhaalt over de wederwaardigheden van de RMS-leider in de jaren vijftig en begin zestig in het binnenland van Seram. Ook al vertelde Soumokil niet veel over de politiek aan zijn echtgenote, uit Njonja's observaties wordt duidelijk hoe zwaar het was voor de RMS om in de binnenlanden te overleven. Als het grootste deel van het kabinet door Indonesië is gearresteerd zijn alleen nog kolonel Nussy en Soumokil kopstukken in vrijheid. Hun vrijheid krijgt een symbolische waarde voor het voortbestaan van de RMS. Helaas kan dat niet voorkomen dat er tussen beiden ook een machtsstrijd ontstaat die in het voordeel van Soumokil uitpakt. Naarmate de tijd vordert, wordt het bestaan van Soumokil en zijn gezin eenzamer. Totdat ze medio december 1963 door het Indonesische leger worden gearresteerd. Daarna volgen twee-en-een-half jaar waarin Njonja probeert zo dicht mogelijk bij haar gedetineerde man te zijn. De hoop op gratie en asiel in het buitenland voor Soumokil vervliegt als het bericht komt dat hij op 12 april 1966 zal worden geëxecuteerd. Twee dagen voor haar vertrek naar Nederland schrijft Njonja de laatste woorden in haar schriftje. Het zijn de notities in dat schriftje die door Dinah Marijanan zijn omgeschreven naar wat een dagboek van Njonja had kunnen zijn.

Njonja is voor 10 euro te verkrijgen via [facebook](#) of via [pro-book](#).

Op 29 oktober jl. werd in een volle zaal van de Openbare Bibliotheek in Amsterdam ***Het mysterie Driestromengebied; van de Tala, Eti en Sapalewa (Tiga Batang Air)*** van de hand van Tete Siahaya gepresenteerd. Het *Driestromengebied* is op zichzelf al een 'driestromenboek'. Siahaya had het plan om het beroemde boek *Die drei Ströme* van de antropoloog Jensen uit 1948 vanuit het Duits in het Nederlands te vertalen, omdat dat boek veel belangrijke informatie bevat over de leefsituatie in het begin van de vorige eeuw in Westmale op het

westelijke deel van Seram. Jensen bezocht de Molukken met een expeditie van het Duitse Frobenius Instituut. Tete Siahaya was onder de indruk van dat boek en wilde het toegankelijk maken voor een breder Moluks publiek. Omdat een volledige vertaling mogelijk auteursrechtelijke consequenties had, heeft hij de belangrijkste stukken vertaald en deze in het boek afgewisseld met eigen observaties op de Molukken en stukken over de stichting Tiga Batang Air. Tiga Batang Air werkt aan hulpverlening op de Molukken, vooral gericht op onderwijs. Het mooie van die verstrengeling van drie vertellingen is dat de observaties van Jensen een actuele betekenis krijgen omdat Siahaya ze afzet of vergelijkt met de huidige tijd. Zo gebruikt hij een stuk over Tatoos van Jensen om commentaar te geven op de Djago's van deze tijd. En legt hij initiatieriten uit door te wijzen op sidih. Daarmee brengt hij niet alleen de aantekeningen van Jensen terug naar realistische proporties, hij maakt het ook invoelbaar. Een gevaar van op zichzelf staande vertalingen van 'oude' antropologische boeken is dat ze gaan functioneren als 'bijbels', als het grote naslagboek over hoe het eigenlijk was en dus moet zijn. Siahaya doet dat niet, in tegendeel, hij becommentarieert de observaties van Jensen en de antropologische wetenschap in haar geheel. Siahaya vraagt zich soms af of het wel klopt wat Jensen schrijft en laat zien dat het over slechts een deel van de Molukken gaat: namelijk Westmale. Hij laat ook zien dat cultuur niet statisch is en verandert. Tegelijkertijd doet Siahaya ook beroep op het mystieke voorstellingsvermogen van de lezer. Op meerdere momenten komen er dingen samen: locaties in Jensens boek spelen een rol in het werk van de organisatie Tiga Bata Air en familieleden bleken ooit medewerkers van Jensens expeditie naar Seram te hebben gebracht. Dat komt nu allemaal op mystieke wijze samen in *Het mystieke driestromengebied*. In zijn slotwoord richt Tete Siahaya zich tot de Molukse gemeenschap in Nederland. Hij geeft adviezen over hoe de gemeenschapszin te verbeteren op het niveau van stichtingen en wijken. Ook steekt hij daar zijn kritiek op falende Molukse instituties niet onder stoelen of banken. Vooral de kerken moeten het ontgelden. *Het mystieke driestromengebied* is voor 25 euro (ex porto) verkrijgbaar via de website van [Tiga Batang Air](#). Daar staat ook een hele lijst distributeurs waar het boek zonder porto te koop is.

De schreeuw van de adelaar, De ondergang van het koloniaal imperium Nederlands-Indië is het nieuwste boek van Jan Tomasowa. Het is weliswaar een roman, dus fictie, maar volgt de historische gebeurtenissen in Indonesië vanaf de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945 tot de soevereiniteitsoverdracht op 27 december 1949 minutieus. De geschiedenis wordt verteld vanuit het perspectief van de fictieve Molukse student en nationalist Dominggus Radja Da Costa Makakea Poeta, een wat lange niet lekker lopende naam. Niet alle karakters in het boek zijn fictief. De belangrijkste hoofdrolspelers uit die tijd, zoals Soekarno en Generaal Spoor of Kapitein Westerling zijn uiteraard niet fictief. Het voordeel van een gefictionaliseerde geschiedschrijving is dat de fictieve hoofdpersonen op alle historische plekken kunnen zijn. Zo kan Dominggus Radja (etc.) deel uitmaken van de groep die Soekarno dwong om op 17 augustus te proclameren. Om vervolgens in oktober/november weer in het heetst van de strijd in Surabaya te staan als daar de hel losbreekt zodra de revolutionaire jongeren denken dat de Engelsen Surabaya willen bezetten. En het is mogelijk om via (eveneens) fictieve familieleden die de andere kant hadden gekozen ook dat andere perspectief weer te geven. Zoals Martin, de broer van Dominggus, die voor het KNIL koos, de rechterhand van Westerling werd en meedeed aan de gruwelijke standrechtelijke executies op Sulawesi. Zo kan het verhaal redelijk volledig worden verteld. Fictionalisering wil overigens niet zeggen dat de situaties en relaties die uit de pen van de schrijver komen niet in werkelijkheid konden voorkomen. Integendeel, er waren Molukse broers die in de periode 1945-1949 ook daadwerkelijk tegenover elkaar kwamen te staan. Historische romans die dicht bij de historische werkelijkheid blijven zijn niet perse spannend omdat je het plot al kent. *De schreeuw van...* is een snel lezend boek waarvoor Tomasowa duidelijk onderzoek heeft gedaan, getuige de correcte historische details en verhaallijn.

Het boek is uitgegeven door uitgeverij Aspekt en voor €18,95 in de boekhandel te koop.